

SALGÓTARJÁNI MADÁCH IMRE GIMNÁZIUM

3100 Salgótarján, Arany János út 12.

Pedagógiai program

Művészetek tantárgy kerettanterve

MŰVÉSZETEK

A kerettantervi szabályozás szerint a gimnázium 11–12. évfolyamán a művészetek műveltségterület tantárgyai közül (ének-zene, dráma és tánc, vizuális kultúra, mozgóképkultúra és médiismeret) az iskola döntheti el, hogy az adott órakeretből mely tantárgyakat és milyen arányban tanítja. 11–12. évfolyamon a művészetek műveltségterület kötelező összes óraszámkerete heti 2 óra/évfolyam.

Gimnáziumunk a 11. évfolyamon az ének-zene és a vizuális kultúra tanítása mellett döntött, melynek kidolgoztuk helyi, komplex oktatási programját.

E komplexitásból adódóan a tantárgy célja, hogy az előző években (9-10. évfolyamon) elsajátított irodalmi, művészettörténeti és zenei ismereteket szintetizálva és művelődéstörténeti tartalmakkal kiegészítve egységében mutassa meg a különböző korok kultúráját, az egyes művészeti ágak egymás mellettségét és egymásra hatását. Ezzel lehetőség nyílik a társművészetek, tantárgyi kapcsolatok összefüggéseinek elemző, értő feldolgozására is, ami elősegíti az ismeretek rendszerezését, elmélyítését.

A tantárgy óraszámja: heti 2 óra, mely a helyi tanterv értelmében 1 óra ének-zene és 1 óra vizuális kultúra.

A helyi program **két részből áll:**

I. TANÓRA

Kronologikusan csoportosítva a művészettörténeti korokat: zenetörténeti illetve képzőművészet-történeti, egyszóval 5 kultúrtörténeti egységet határoztunk meg:

1. Az őskortól a Római Birodalom bukásáig.
2. A középkor és a reneszánsz művészete.
3. A barokk, a rokokó és a klasszicista művészet.
4. A romantika, a későromantika és a századforduló művészete
5. A 20. század művészeti irányzatai

Ezek az eddigi alapozó tanulmányokra épülő szintetizáló, kiegészítő, hozzáadó ismereteket tartalmaznak. A jól szervezett ismeretekre, alapkészségekre jól lehet építeni. Lehetőség van érdekességek, furcsaságok megemlítésére is, pl.: különleges hangszerek, zenei csemegék; étkezési szokások, viselettörténet; kiemelkedő egyéniségek, hadvezérek, pápák stb.

II. PROJEKT

1. Évközi projektfeladatok

Minden témakörhöz megfogalmazzunk egy –reményeink szerint– érdekes, tanórán kívüli kutatást, munkát igénylő projektfeladatot. Ennek elkészítésére annyi idő áll rendelkezésre, amennyi idő alatt a téma „lefut”, tehát 3-4 hét.

Az első négy tanítási egységhez projektfeladatok kapcsolódnak. Egy-egy téma feldolgozásának többféle módja közül választhatnak –érdeklődésük, habitusuk szerint– a tanulók. A feladatok évente változhatnak, de alapjában megfelelnek az alábbiaknak.

1. Projekt: **Az őskortól a Római Birodalom bukásáig**

1. Válasszanak egyet a lehetséges feladatok közül!

- a) Készítsen szórólapot egy fiktív utazási iroda számára egy görögországi körutazáshoz! A körút az antik építészeti emlékeket érintse! (egyéni)
- b) Írjon esszét a tankönyvekben nem szereplő valamely érdekes –Őskor, Egyiptom, Mezopotámia, Görög, Római– témából! (egyéni)

- c) Készítsen egy tárgyat vagy műalkotást –Őskor, Egyiptom, Mezopotámia, Görög, Római– művészeti emlékek alapján! (csoportos, max. 3 fő)
A feladat megoldásához csatoljanak projektnaplót!

vagy

2. Egyéni feladat.

Készítsen rejtvényt a példa alapján, amelynek megfejtése a következő meghatározások valamelyike legyen:

ZEUSZ ÉS JUPITER vagy **SZEMIRAMISZ FÜGGŐKERTJE**
vagy **ECHNATON FÁRAÓ**

Ügyeljen arra, hogy ne keveredjenek a korszakok, témák! Az rejtvényben a megfejtés által jelölt kor, birodalom vagy témakör meghatározásai szerepeljenek! A szavak között üres négyzeteket (szóközöket) hagyjon! A rejtvénynek lehet színes a megjelenítése, képeket is tartalmazhat.

- Beadandó:
- A/4-es papíron az üres rejtvényrács és a meghatározások,
  - külön papíron a megfejtés,
  - munkanapló (1 oldal), amiben leírja a munka fázisait, a felhasznált segédanyagokat, technikát, szakirodalmat; értékeli a munka menetét és a saját tevékenységét.

2. Projekt: **A középkor és a reneszánsz művészete**

Csoportos feladat.

Válasszanak egyet a lehetséges feladatok közül!

1. Szerkesszenek és adjanak elő egy középkori vagy reneszánsz szöveges, zenés vagy táncos produkciót! Az adott kor stílusjegyei alapján létrehozott saját alkotás is lehet. (max. 6 fős csoport) Időkeret: min. 3 perc – max. 5 perc.
2. Készítsenek festményekről szóló virtuális kiállítást Power Point program segítségével, melynek témája a középkorral vagy reneszánszsal kapcsolatos! Lehet egy alkotó, egy múzeum, csendélet, Biblia, akt, ... (max. 2 fő)
A PPT minimum 15 – maximum 20 diából álljon, tartalmazzon értelmező feliratokat (alkotó, cím, évszám, technika, stb.) A PPT kiegészíthető extrákkal (zene, mozgóképek, szövegalámondás, ...)
3. Készítsék el egy Leonardo-gépezet makettjét vagy egy kódexoldal a középkori szabályok szerint vagy készítsenek egy napjainkban is hordható ruhát reneszánsz stílusjegyek felhasználásával! (max. 3 fő)

A makett legnagyobb kiterjedése max. 50 cm, a kódexoldal A/3-as méretű legyen!

A feladat megoldásához csatoljanak projektnaplót (1 oldal), amiben leírják a munka fázisait, a felhasznált segédanyagokat, technikát, szakirodalmat; értékelik a munka menetét és a saját tevékenységüket.

A projektnaplónak lehetnek mellékletei is: kotta, táncterv, tervrajz, szabásminta, a munkafolyamat fázisfotói, stb.

3. Projekt: **A barokk, a rokokó és a klasszicista művészet**

Páros feladat.

Válasszanak egyet a lehetséges feladatok közül!

- a.) Készítsenek A/4-es méretű 1 oldalas színes szórólapot egy észak-magyarországi vagy felvidéki kastély bemutatására! A szórólap tartalmazzon a szöveges információ-

ókon kívül legalább 4, saját készítésű fényképet! A fotókon felváltva legyen rajta a szórólap egyik készítője!

- b.) Készítsenek A/3-as méretű színes plakátot a gödöllői kastély báljára, ahol Sissi a házigazda!

A feladat megoldásához csatoljanak projektnaplót (1 oldal), amiben leírják a munka fázisait, a felhasznált segédanyagokat, technikát, szakirodalmat; értékelik a munka menetét és a saját tevékenységüket. A projektnaplónak lehetnek mellékletei is.

4. projekt: **20. század**

1. Válasszanak egyet a lehetséges feladatok közül!

- a) Örökítse meg Salgótarján valamely művészeti eseményét (fotósor, videó, hangfelvétel) (egyéni)
b) Keresse meg Salgótarján 10, az ön számára valamely szempontból érdekes köztéri szobrát (fotósor, videó)! (egyéni)
c) Készítsen képeslapokat „Üdvözlét Salgótarjánból” címmel! (egyéni)
A feladat megoldásához csatoljon projektnaplót!

vagy

2. Csoportos feladat 3 fős csoportok részére.

Készítsenek 10 darab A/5-ös méretű képből álló fotósorozatot a következő témában:
ÉLETÜNK 10 LEGFONTOSABB HELYSZINE

A fotókon szerepeljenek a csoport tagjai is! Csak felváltva egy-egy csoporttag hiányozhat a fotókról, aki éppen fényképez.

Minden fotó hátoldalán szerepeljen a település neve, a csoport tagjainak a neve!

A feladat megoldásához csatoljanak projektnaplót (1 oldal), amiben indokolják az épületek kiválasztását leírják a munka fázisait, technikát; értékelik a munka menetét és a saját tevékenységüket.!

AZ ALAPKOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE

---

1. A GONDOLKODÁS FEJLESZTÉSE

A) problémamegoldó gondolkodás

- évközi „kisprojektek” megoldása
- a színházi előadás megszervezése és lebonyolítása
- ütemterv készítése
- felmerülő kérdésekre a megoldási stratégiák kidolgozása

B) induktív gondolkodás

- eddigi projektmunkák tanulságainak levonása, számbavétele; a pozitív tapasztalatok felhasználása
- eddigi előadások tanulságainak levonása, számbavétele; a pozitív tapasztalatok felhasználása

C) deduktív gondolkodás

- ok-okozati összefüggések megtalálása
  1. a mű elemzése során
  2. a megvalósítás során

D) korrelatív gondolkodás

- véletlenszerű események felmérése, kizárása

E) analógiás gondolkodás

- színházi konvenciók szerint szervezett és lebonyolított előadás

F) kritikai gondolkodás

- kitűnő alkalmak a próbák, az előkészítő időszak folyamata

2. A MEGISMERÉSI KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSE**A) információszerző képesség**

- a különböző feladatoknak megfelelő információszerző mód meghatározása
- az információhoz jutás széleskörű lehetőségének felfedezése

B) az ismeretek új helyzetekben való alkalmazásának képessége

- a tanulók önálló tevékenysége
- produktum létrehozása

C) kommunikációs képesség

- a különböző habitusú, érdeklődésű, lendületű gyerekek közös ügy mellett közös nevezőre kell jussanak
- személyes- és csoportérdekek ütköztetése
- kompromisszumkészség
- vitakultúra fejlesztése

D) szövegalkotási képesség

- a projekt megoldásának egyik lehetséges módja az esszé
- különböző szövegtípusok gyakorlatban való alkalmazása
- projektnapló készítése

E) a gyakorlati élethelyzetekben való eligazodás képessége

- könyvtári kutatómunka
- közintézményekkel - pl. művelődési központtal - való tárgyalás
- „külső” segítőkkel való együttműködés
- anyagbeszerzés
- egy mű elkészítésének technikai menete
- színházi előadás megvalósítása

3. A SZEMÉLYES ÉRTÉKEK TUDATOSÍTÁSA, A TANULÁST SEGÍTŐ ÉRZELMI ÉS MOTIVÁCIÓS TÉNYEZŐK MEGERŐSÍTÉSE**A) a képességekbe vetett hit**

- előadókészség, szervezőkészség, grafikai készség, kommunikációs készség, stb.

B) belső motiváció

- az alkotás öröme
- kíváncsiság
- a játék öröme
- együtt lenni jó

C) belső értékrend és értékek felé való orientálódás

- színvonalas mű
- folyamatos ellenőrzés
- kontroll és önkontroll
- minőségi munkára való törekvés

D) együttműködési, döntési, életvezetési képesség

- konfliktushelyzetekben a legjobb megoldás megtalálása
- önkritika, kritika

E) tartalmak és módszerek kiválasztásában való aktív közreműködés képessége

- a legmegfelelőbb projektfeladat kiválasztása
- szerep- és feladatvállalás

Évi óraszám: 72 óra

	téma	Ének-zene/Irodalom	Képzőművészet	óra-szám
1.	Az Őskortól a Római Birodalom bukásáig.	Zene és varázslat; a ritmus és a dallam születése. A nagy ókori kultúrák: Mezopotámia, Kína India, Egyiptom, Palesztina, Görög Birodalom, Róma. Kitekintés a korszakok irodalmi életére.	Őskor művészeti és kulturális emlékei. Életmód, vallás. Egyiptom építésze, festésze. Vallási kapcsolódások. Görög vallás és kultúra kapcsolata. Építészet, szobrászat, festészet és a hétköznapi élet kapcsolata. Élet az ókori Rómában. Gladiátorok. Császárok és a művészet. Kitekintés a történelmi, társadalmi életre, a technikai fejlődésre.	14 óra
2.	A középkor és a reneszánsz művészete.	Egyházi zene – a gregorián; a mise mint zenei műfaj. Világi zene – trubadúrköltészet Európában. A többszólamúság megjelenése. A reneszánsz zene általános jellemzői; korszakai, Németalföld, Itália, Anglia és a kórusművészet. A magyar reneszánsz – Mátyás udvara; Tinódi és Bakfark a mohácsi vész után. Hangszeres zene és tánc a reneszánsz korban. Kitekintés a korszakok irodalmi életére.	Korakeresztény kultúra. Bizánc. Romanika. Középkori várak. Középkori város. Gótika, a katedrálisok kora. Feltalálók, jeles személyeségek. A dicsőséges reneszánsz. Társadalmi változások hatása a művészetre a középkorban és a reneszánsz idején. Kitekintés a történelmi, társadalmi életre, a technikai fejlődésre.	16 óra
3.	A barokk, a rokokó és a klasszicista művészet.	A barokkról általában; a barokk zene; a barokk zenekar; a barokk zene műfajai. A barokk opera – Purcell és a barokk opera; a Dido és Aeneas. A bécsi klasszicizmus általános jellemzői; formai és műfaji sajátosságok; Haydn (a vonósnégyes), Mozart (a klasszikus opera) és Beethoven (a szimfónia) munkássága. A klasszikus szimfonikus zenekar.	Barokk művészet és életérzés. A francia barokk, mint a kor meghatározó tényezője. Reformáció, ellenreformáció; az egyház és a művészet viszonya. Rokokó művészet, mint a barokk túlajtása. Klasszicista művészet. Viszszatérés az antik normákhoz. Alkotás, forma és tartalom viszonya. Kitekintés a történelmi, társadalmi életre, a technikai	14 óra

		Kitekintés a korszakok irodalmi életére.	fejlődésre.	
4.	A romantika, a későromantika és a századforduló művészete	A romantika általános jellemzői. A jellemző romantikus műfajok – dal (Schubert), szimfonikus költemény (Liszt Ferenc), hangszeres karakterdarabok (Chopin), opera (Verdi és Wagner). A későromantika – a verista opera (Bizet és Puccini). A századforduló – impresszionizmus a zenében (Debussy és Ravel). Kitekintés a korszakok irodalmi életére.	A XIX. század második felének társadalmi tényezőinek hatása a művészetre. A romantika és a realizmus. Szecesszió, szimbolizmus. Impresszionizmus, posztimpresszionizmus. Az egyén és társadalom kapcsolata, viszonya a művészethez. Népművészet. Új művészeti törekvések, művészeti ágak, technikák, anyagok megjelenése. Az urbanizáció hatása a hétköznapi és a művészeti életre. Kitekintés a történelmi, társadalmi életre, a technikai fejlődésre.	14 óra
5.	A 20. század művészeti irányzatai	Az expresszionizmus és a dodekafónia (Új bécsi klasszicizmus – Schönberg, Webern, Berg) A folklorizmus és a neoklasszicizmus (Kodály Zoltán, Bartók Béla, Orff, Gershwin, Sztravinszkij) Egyéb zenei irányzatok (szerializmus, aleatória, elektronikus zene) A közelmúlt és a jelenkor magyar zenéje (Petrovics Emil, Szokolay Sándor, Kurtág György, Karai József, Orbán György, Kocsár Miklós stb.) Kitekintés a korszakok irodalmi életére.	A századelő művészeti stílusirányzatai: fauvizmus, expresszionizmus, kubizmus, futurizmus, konstruktivizmus, dadaizmus, szürrealizmus. A modern építészet: Bauhaus, organikus és high-tech építészet. Kinetikus irányzatok. Magyar művészet a 20. század elejétől az '50-es évekig. Fotó, film, mediális művészet. Kitekintés a történelmi, társadalmi életre, a technikai fejlődésre.	16 óra

---

A TANTÁRGY ÉRTÉKELÉSE

Az értékelés félévente érdemjeggyel történik.

Az értékelés szempontjai:

1. Dolgozat

Az egyes témakörök lezárásakor a tanulók komplex feladatlapot írnak, amely egyenlő arányban foglal magában képzőművészeti, irodalmi és zenei kérdéseket, feladatokat, valamint kitékint a kor egyéb kultúrtörténeti értékeinek ismeretére is. A feladatlap értékelése a Pedagógiai programban elfogadott, az egyéb tantárgyakra is érvényes százalékok szerint történik. A kapott jegy témazáró jegynek számít, tehát a félév lezárásakor a legnagyobb súllyal van jelen.

2. A témához kapcsolódó, kutatáson alapuló projektek

A beadott munkákra kapott érdemjegy árnyalja a dolgozatok alapján kialakuló félévi eredményt.

A projektek értékelésekor négy szempontot veszünk figyelembe:

1. tartalom
2. kivitelezés (ötlet, munka)
3. formai megfelelés (összkép)
4. projektnapló.

TANESZKÖZÖK, SEGÉDANYAGOK

---

1. Tankönyvek

A vizuális kultúra tantárgy oktatásánál Horváth Katalin – Imrehné Sebestyén Margit: A képzőművészet világa című könyvére alapozunk.

Az ének-zenei ismeretek alapja Pécsi Géza – Uzsálné Pécsi Rita: Kulcs a muzsikához című könyve, illetve az ehhez kapcsolódó 12 CD-ből álló zenehallgatási anyag.

2. Egyebek

Kárpáti Andrea: Művészet és élet című könyve a kultúrtörténet oktatásának a gerince. Ehhez kapcsolódik számtalan képzőművészeti album és kiadvány, digitális fotók, diaképek, CD-k, videók.

Különböző zenetörténeti kiadványok (pl. Szabolcsi Bence, Falvay Sándor művei), komolyzenei felvételek, zenei tárgyú videók, multimédiás CD-k is segítik oktató munkánkat.

Filmek: pl. -A Nagy piramis
-Róma építésze
-1517
-A Napkirály udvarában
- Baz Luhrmann: Moulin Rouge
- Tage Danielsson: Picasso kalandjai

Vizuális kultúra; ajánlott műtípusok, művek, alkotók:

Amennyiben a különböző korok és kultúrák feldolgozását kronologikus megközelítésben végezzük, a részletes érettségi vizsgakövetelmény műlistája az irányadó a műtípusok, művek,

alkotók szemléltetésére. E listában kronológiai sorrendben található a feldolgozásra ajánlott művek az őskortól napjainkig. A listában a képzőművészeti alkotásokon kívül jelentősebb, stílussteremtő tárgyak, tárgytipusok, fotók, népművészeti és Európán kívüli kultúrák műtárgyai és tárgyi emlékei is megtalálhatók. E listában szereplő tárgyakon és műtárgyakon kívül a szemléltetés anyagát tematikus módon is válogathatjuk.

A válogatás fontos szempontja, hogy a bemutatott művek az egyetemes művészettörténet legjelentősebb és tipikus műveivel szemléltessék a témát, illetve hangsúlyt kapjanak a magyar művészet- és építészettörténetben megtalálható leglényegesebb példák is. A részletes érettségi vizsgakövetelmény műlistájában ajánlott műveken és alkotókon kívül adott témák szemléltetésére további műtípusok és művek is felhasználhatók. A tananyag tematikus szempontú megközelítése esetében a válogatás fontos szempontja, hogy az adott téma függvényében ne csak művészettörténeti, hanem nyitottabban értelmezett kultúrtörténeti, építészeti- és tárgytörténeti példák is bemutatásra kerüljenek, továbbá hogy adott esetben a magas művészet példáin kívül populárisabb irányzatok egyformán szemléltessék az adott tartalmat, illetve hogy tértől (pl. Európán kívüli kultúrákból származó művek) és időtől (pl. akár kortárs művek) független példák is szemléltessék a tananyagot. Fontos továbbá, hogy a vizuális kommunikáció, valamint a tárgy- és környezetkultúra részterületek szemléltetéséhez a kortárs kultúrából, a történelmi korokból, illetve a közelmúltból származó példákat is felhasználhatjuk.

Zenehallgatási anyag: pl.

Musica Mundana – Ritmus és varázslat
 Az őskor zenéje – Internet
 Az ókor zenéje – Pécsi Géza: Kulcs a muzsikához/ CD melléklet
 Kyrie – részlet a Lux et origo c. gregorián miséből
 Középkori világi zene – PPS
 Alleluja – orgánium
 Nyár-kánon
 Josquin des Prés: Ave vera...
 Palestrina: Nigra sum...
 Reneszánsz zene Mátyás király udvarában
 Tallis: Sing joyfully!
 Handel: Israel Egyiptomban – recitativo és kórus
 Händel: Rinaldo contratenor-ária
 Haydn: Vonósnégyes op.74 No. 3. I. tétel
 Mozart: Don Giovanni Leporello áriája
 Beethoven: V. szimfónia
 Verdi: Aida – II. felvonás – Finálé
 Verdi: Nabucco – Rabszolgák kara
 Bizet: Carmen – Habanera
 Puccini: Pillangókisasszony – Nagyária
 Debussy: A tenger II.
 Ravel: Bolero
 Schönberg: Pierrot Lunaire
 Schönberg: Egy varsói túlélő
 Gershwin: Rhapsody in blue
 Sztravinszkij: tavaszi áldozat - részlet
 Válogatás a közelmúlt és a jelenkor magyar zenéjéből (Olyan szemelvények, melyekre 9-10. évfolyamon nem került sor.)